

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กอายุนับแต่แรกเกิดถึงประมาณ 6 ปี นับเป็นช่วงต้นของชีวิต ซึ่งถือเป็นระยะที่สำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานของการพัฒนาด้านร่างกาย ลึติปัญญา อารมณ์และสังคม เพราะตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการแล้ว เด็กอายุ 1-6 ปี จะมีพัฒนาการในทุก ๆ ด้านสูงมาก ดังนั้นประสบการณ์ในช่วงแรกของชีวิตจึงมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความพร้อมสำหรับการพัฒนาในขั้นต่อไป ดังที่ ฮัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521:8) ได้ให้ความสำคัญของการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนว่า "การศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการพัฒนาการและกระบวนการเรียนต่อเนื่อง เพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาตลอดชีวิตของเด็ก และเป็นสิ่งสำคัญในระยะต้นของชีวิต..." พร้อมทั้งเป็นการศึกษา เริ่มต้นที่มีความสำคัญต่อชีวิตในอนาคตของเด็ก เป็นการศึกษาที่มุ่งเตรียมความพร้อมและวางรากฐานของการอบรมเลี้ยงดูให้ถูกต้องตามพัฒนาการ เริ่มปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม ลักษณะนิสัยและวัฒนธรรม (การฝึกหัดศูกรม 2520:101)

เอกรวิทย์ ฤ กลาง (2520:1) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาระดับนี้ของไทยไว้ว่า การจัดการศึกษาก่อน 6 ขวบ หรือก่อนการศึกษาภาคบังคับ มีความสำคัญต่อชาติ ถ้าการจัดการเรียนอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนได้ล่ำ เร็ลจะเป็นเครื่องหมายประกันพื้นฐานที่ดีในการจัดการศึกษาช่วงต่อ ๆ มา

พรหมมา ภางาม (2523:1) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเด็กก่อนวัยเรียนว่า การปูพื้นฐานการดำรงชีวิตเป็นความจำเป็นหนองเดียวกับการสร้างอาคารที่ถาวร ซึ่งต้องมีรากฐานอันมั่นคงพอที่จะรับน้ำหนักได้ เด็กที่มีรากฐานมั่นคงทางกาย อารมณ์ สังคมและ ลึติปัญญา ย่อมจะมีความเข้มแข็ง อดทน และพร้อมที่จะก้าวไปข้างหน้าด้วยความมั่นใจ

จากแนวความคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าการจัดการศึกษาในระดับก่อนวัยเรียนนี้มีอิทธิพลต่อตัวเด็กและชีวิตภายหลังของเด็กเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นโรงเรียนสำหรับเด็กเล็ก ๆ เหล่านี้ จึงเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญต่อเด็กมาก ความรับผิดชอบที่โรงเรียนและครูมีต่อเด็กนั้นย่อมนำไปสู่ความหวังในอนาคต

การที่เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีนั้นจะต้องเริ่มฝึกฝนลักษณะนิสัยทางสังคมที่ดีเพลโต (Plato) นักปรัชญาชาวกรีก กล่าวไว้ว่า "...การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญที่สุดของงานทุกชนิด การเริ่มต้นชีวิตก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการเริ่มต้นชีวิตของเด็กเล็ก ซึ่งเป็นระยะจะเพาะอุปนิสัยของเด็กเอง" (อ้างใน ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2521:25) เด็กจะต้องเรียนรู้การเข้าสู่สังคม รู้จักควบคุมตนเองปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ยอมรับผู้อื่นและในขณะเดียวกันก็ต้องมีความเป็นตัวของตัวเองด้วย การสร้างเสริมลักษณะนิสัยทางสังคมที่ดีให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนนี้ได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา อันเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้แก่ชีวิตของเด็ก ตลอดจนถึงผลถึงสังคมโดยส่วนรวม นอกจากนี้ยังมีผลต่อตัวเด็กเอง และต่อสังคมโดยส่วนรวม การที่ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กช่วยจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กจะทำให้เด็กเข้าใจตนเองและสังคมที่เด็กอยู่ มีเจตคติที่ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น มีบุคลิกภาพดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยที่ดีเหล่านี้จะส่งผลต่อสังคมโดยส่วนรวมด้วย และการที่เด็กได้พัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีจะเป็นผลดีต่อประเทศชาติในระยะต่อไป (มุสลี กุฎอินทร์ และคณะ 2526:45)

สำหรับนิสัยทางสังคมที่ควรเน้น รวมทั้งลักษณะนิสัยอันพึงปรารถนาโดยทั่วไปที่ควรปลูกฝังแก่เด็กก่อนวัยเรียน อันเป็นสิ่งที่จะทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี และมีความสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างดีมีความสุขนั้น กลุ่มน อมรวิวัฒน์และองค์การ อินทร์พรชัย (2526:147) ได้เขียนไว้ว่า เด็กควรมีกิริยามารยาทเรียบร้อยตามธรรมเนียมไทย สื่อรวมและควบคุมตนเองได้ มีสัมมาคารวะ มั่นใจในตนเอง มีระเบียบ กล้าแสดงออก แก้ไขปัญหาได้ มีเหตุผล และปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้

พูนสุข บุญยสวัสดิ์ (2523:3) ได้กล่าวถึงลักษณะนิสัยที่ควรยึดถือฝึกฝนอบรมให้เด็กระดับอนุบาลให้มีพัฒนาการทางลักษณะนิสัยว่า ลักษณะนิสัยที่ดี คือ ซื่อตรง พุดความจริง รักความยุติธรรม รู้หน้าที่และมีความรับผิดชอบ อุตุน ขยัน รู้จักค่าของเงิน และไม่ลุ่มลุ่มล่าม รักและรู้จักเก็บของให้เป็นทีและรักษาของ รู้จักระมัดระวังตนและรักษาความปลอดภัย รู้จักทำความเคารพและทักทาย มีเหตุผลและรู้จักแสดงความคิดเห็นและเหตุผลของตัวเอง รู้จักบุญคุณผู้ช่วยเหลือและหาทางตอบแทน รู้จักยอมรับผลของการกระทำของตนเอง ไม่โทษผู้อื่น ไม่เอาแต่ใจตนเอง ไม่คิดอาฆาตใคร รู้จักสื่อรวมและควบคุมตนเอง

ในวาระต่าง ๆ มีความตั้งใจที่จะปรึกษาปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ รู้จักถ่อมตนไม่โอ้อวด และรู้จักแบ่งเวลา

สันทรวรรณ เทวรักษ์ (2525:43) กล่าวถึงการสร้างเสริมลักษณะนิสัยหรือนิสัยทางสังคมแก่เด็กก่อนวัยเรียนว่า เด็กควรมีโอกาสฝึกการแสดงลักษณะนิสัยประจำตัวที่ดีทั้งในและนอกห้องเรียน โดยครูควรจัดประสบการณ์ให้และควรฝึกให้เด็กนำติดตัวไปใช้ชีวิตประจำวันตลอดไป เช่น นิสัยทางสังคมทางด้านความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความรัก ความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ฯลฯ ครูสามารถส่งสื่ออบรมปลูกฝัง เจตคติและค่านิยมที่มีต่อนิสัยทางสังคมที่ดีงามแก่เด็กได้ตลอดเวลา

จากแนวความคิดของนักการศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนมีความสำคัญในการวางรากฐานชีวิตของเด็ก เด็กก่อนวัยเรียนเป็นวัยที่ควรจะต้องเร่งรับวางพื้นฐานในด้านนิสัยทางสังคมที่ดีต่าง ๆ ให้แก่เด็กเนื่องจากลักษณะนิสัย ค่านิยม เจตคติ ที่เด็กได้รับการปลูกฝังอย่างดีในช่วงนี้จะมีผลต่อพัฒนาการในระยะต่อ ๆ ไปเป็นอย่างมาก

ในการสร้างเสริมเจตคติให้เกิดขึ้นกับเด็กนั้นขึ้นอยู่กับ การวางรากฐานขั้นต้นให้กับเด็ก โดยมีการอบรมเลี้ยงดู การได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ การเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและการเลียนแบบ อันเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางด้านจิตใจอันเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดภายในของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกเพื่อสนองตอบสิ่งนั้น ในรูปของการแสดงความรู้สึกพอใจ ไม่พอใจ หรือคัดค้าน (ไพศาล หวังพานิช 2526:152) ดังนั้นในการสร้างเสริมเจตคติที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ ต้องวางรากฐานอันดีงามให้แก่เด็กและขึ้นอยู่กับ การจัดประสบการณ์ที่น่าพึงพอใจให้กับเด็ก อันมีผลกระทบต่อจิตใจของเด็กและอาจจะประทับใจของเด็กตลอดไปได้

ในการพัฒนาหรือสร้างเสริมความเจริญเติบโตด้านต่าง ๆ ของเด็กไทยนั้น เรามักจะมีวิธีการพัฒนาเด็กตามแนวของต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ยังขาดวิธีการที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมไทย ตัวอย่างเช่น การเล่นของเด็กไทยสมัยปัจจุบัน มักจะเป็นการเล่นที่สิ้นเปลืองเงินทองและผลิิตมาจากต่างประเทศ ดังที่ กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ (2524:63) กล่าวว่า เด็กหญิงเล่นตุ๊กตากระดาษ ตัดเสื้อผ้าซึ่งมีมาขายเป็นเล่มจากต่างประเทศ การเล่นของเด็กไทยสมัยข้าพเจ้าเคยเล่นเมื่อ 20-30 ปีมาแล้ว ค่อย ๆ เลื่อนหายไปทีละน้อย

จนบัดนี้เกือบจะสูญหมดแล้ว... ที่ควรจะกล่าวถึงนั้น ได้แก่ ภาพักโย่ เขย่งเก็งกอย
ยักคะเย่อ ฯลฯ ที่กล่าวมานี้เป็นการละเล่นที่เล่นกันกว้างขวางไม่ว่าลูกคนจน คนมั่งมี

พระยาอนุমানราชธรม (2510:127) กล่าวถึงการละเล่นของไทยในสมัยท่านไว
ในหนังสือพื้นความหลังว่า "การละเล่นของเด็กสมัยนั้นยังไม่มีของเล่นแพง ๆ เช่น บิน รถยนต์
ลูกหนัง เช่นในปัจจุบัน มีการเล่นตุ๊กตาบ้าง เช่น ตุ๊กตาล้มลุก ตุ๊กตาเจ้าพราหมณ์...
นอกจากนี้ยังมีม้าก้านกล้วย ตระกร้อสานด้วยทางมะพร้าว สำหรับโยนเตะเล่นหรือตุ๊กตาว่า
ควาย บินด้วยดินเหนียว..."

นอกจากนี้เครื่องเล่นหรือของเล่นเด็กในปัจจุบันยังให้ประโยชน์ไม่คุ้มค่าและบาง
อย่างทำให้เกิดอันตรายแก่เด็กได้ ดังที่ อาไฟ สู่จรัตนกุล (2524:คำนำ) ได้กล่าวว่า
เครื่องเล่นของเด็กไทยที่พอจะซื้อหามาเพิ่มหรือพัฒนาการเรียนรู้อะไรและความเจริญงอกงามทาง
สติปัญญา ความคิด และจิตใจของเด็กไทยบ้าง จะเห็นว่าส่วนใหญ่ให้ประโยชน์หรือคุ้มค่าไม่
เพียงพอกเท่าที่ควร ข้างบางอย่างยังอาจเกิดอันตรายไม่ปลอดภัยแก่เด็กด้วย เช่น บินที่มีลูก
กระสุนพลาสติคอาจยิงเข้าตา หรือปากคอดได้

จากการที่ได้กล่าวมานี้จะเห็นว่า การพัฒนาเด็กในด้านการเล่นปัจจุบันเป็นไปอย่าง
ล้ากลไม่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมไทย เพราะการละเล่นของเด็กไทยตามวิถีวัฒนธรรมไทยนั้น
มักเป็นการเล่นที่ใช้วัสดุในท้องถิ่น หาง่าย ราคาถูก เช่น ก้านกล้วย เมล็ดผลไม้และการละเล่น
บางอย่างมีบทร้องเพลงประกอบทำให้เด็กสนุกสนานไปกับจังหวะ เสียงสัมผัสคล้องจอง เป็น
การส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กไปพร้อม ๆ กับพัฒนาการด้านอื่น ๆ นับว่ามีคุณค่า
ทางภาษาเป็นอย่างยิ่ง (ผะอบ โปษะกฤษณะ 2526:149)

ปัจจุบันปรากฏว่าเด็กไทยส่วนใหญ่ต่างพากันละทิ้งวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยประพฤติ
ปฏิบัติกันมา เสียเป็นส่วนมาก เกิดความเข้าใจผิดคิดว่าส่วนที่คนในสังคมของตนเคยปฏิบัติ เป็น
สิ่งล้าสมัย แสดงถึงความไม่เจริญ (ศรีสุตา เอื้อนนครินทร์ 2520:4) ดังที่ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ
(2521:1) ให้เหตุผลว่า เพราะเด็กขาดโอกาสที่จะได้เรียนรู้สิ่งเหล่านั้นอย่างจริงจัง หรือ
ขาดความสนใจเท่าที่ควรจึงไม่เข้าใจและรู้ซึ้งถึงคุณค่า ทำให้ขาดความรู้สึกชื่นชมในมรดก
ทางวัฒนธรรมไทย

จากการศึกษาทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทย จะพบว่า ศิลปวัฒนธรรมไทยมีลักษณะ
และความเหมาะสมเป็นอันมากในการที่จะนำมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการสอน สร้างกิจกรรม

การเรียนการสอนอันเป็นการปลูกฝังเจตคติและปฏิบัติตามแบบไทยมากขึ้นสำหรับชั้นเรียน ทั้งในระดับเด็กก่อนวัยเรียน และชั้นประถมศึกษา ตัวอย่างเช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงไทย นิทานพื้นบ้าน นิทานอีสป การละเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้าน คำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ คำพังเพย สู่ภาซิต ภาพยนตร์ กลอน ภาพทศชาติ ภาพพุทธประวัติ ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนัง และหุ่น ผู้วิจัยจึงใคร่จะทดลองนำศิลปวัฒนธรรมไทยดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียน การสอน เพื่อสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยแก่เด็กก่อนวัยเรียน

ในปัจจุบันนี้ได้มีการตื่นตัวที่จะแสวงหาวิธีการและระบบการเรียนการสอนที่สอดคล้อง กับวิถีชีวิตไทย และต้องการให้เด็กได้มีความภาคภูมิใจในคุณค่าของวัฒนธรรมไทย มีความสำนึก ความเป็นไทยมากขึ้น เพื่อสอดคล้องกับนโยบายวัฒนธรรมของชาติ ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี (2524:33) ที่ต้องการส่งเสริมการบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยทุกด้านให้เจริญด้วยการ ศึกษา ค้นคว้า วิจัยฟื้นฟู และพัฒนาวัฒนธรรมไทย

การทดลองสอนนิตยทางสังคมโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่า จะสามารถช่วยให้เด็กมีเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยดีขึ้น และมีผลสัมฤทธิ์ทางด้านเนื้อหา การศึกษาเป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นการสร้างเสริมความรู้สึกอันกลม อั่นเนื่องมาจากศิลปวัฒนธรรม ไทยมีลักษณะและความเหมาะสมที่ใช้เป็นสื่อการสอนสำหรับชั้นเรียนเป็นอย่างมาก พร้อมทั้ง การละเล่นของเด็กสมัยก่อนยังเป็นวัฒนธรรมไทยอย่างหนึ่ง มีคุณประโยชน์แก่ร่างกายของ เด็กและสังคม ไม่ว่าจะเป็นการเล่นของเด็ก เล็กหรือเด็กโตล้วนแต่เป็นการพัฒนาร่างกาย และจิตใจของเด็กทั้งสิ้น เมื่อเด็ก ๆ ได้ร่วมวงเล่นหัวประอูมกับหมู่หลายคน และมีความ รู้สึกว่า การอยู่ในหมู่คณะเป็นสิ่งที่มีความสุขสนุกสนานที่จะไม่ตีตัวออกจากหมู่คณะ ครั้น เติบโตขึ้นอุปนิสัยรักหมู่คณะก็จะติดตามมาเป็นการฝึกให้รู้จักปรับตัว เข้าสังคมได้ดี (กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ 2524:65)

นอกจากนี้ยังมีโครงการวิจัยพัฒนารูปแบบสำหรับการศึกษาในระดับปฐมวัยของภาค วิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก แบบวิถีชีวิตไทย ซึ่งต้องการศึกษาความต่อเนื่องเกี่ยวกับกระบวนการอบรมเลี้ยงดูในระดับ ปฐมวัยกับเด็กที่เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ดังนั้นการวิจัยเรื่องนี้นับว่าเป็นประโยชน์ ต่อการวิจัยของภาควิชาประถมศึกษา ที่จะได้สามารถมองเห็นแนวการสร้างกระบวนการ ต่อเนื่องของการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามแบบวิถีชีวิตไทย พร้อมกันนี้ผู้วิจัยก็ได้สังเกตเห็นความ สำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นสื่อศิลปวัฒนธรรมไทย จึงต้องการทดลอง

สอนนิสัยทางสังคม โดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยแก่เด็กก่อนวัยเรียน อันจะเป็นการบุกเบิกและเริ่มต้นของงานวิจัยด้านการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทดลองสอนนิสัยทางสังคมโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยแก่เด็กก่อนวัยเรียน
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยของเด็กก่อนวัยเรียนที่ครูสอนโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย และที่ครูสอนโดยใช้สื่อที่ไม่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย

สมมติฐานการวิจัย

แม้ว่าเนื้อหาวิชาที่นำมาสอนจะเป็นเนื้อหาวิชาเดียวกันคือ นิสัยทางสังคม ตลอดจนกระบวนการสอนและกิจกรรมหลักในการสอนก็เป็นไปในแนวเดียวกัน ดังนั้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนิสัยทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจึงไม่น่าจะมีความแตกต่างกัน ส่วนในด้านการสร้างเสริมเจตคตินั้น ผู้วิจัยได้ใช้สื่อการสอนที่แตกต่างกันสอนนักเรียนแต่ละกลุ่ม ผู้วิจัยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยอันประกอบด้วยเพลงกล่อมเด็กและเพลงไทย นิทานพื้นบ้าน และนิทานชาดก การละเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้าน คำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ คำพังเพย สุภาษิต ภาพยนตร์ กลอน ภาพทศชาติ ภาพพุทธประวัติ ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนัง ภาพยนตร์ธรรมเนียมประเพณีไทย และหุ่น มาสอนนิสัยทางสังคมให้แก่นักเรียนกลุ่มทดลองเพื่อสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทย แต่นักเรียนกลุ่มควบคุมนั้น ผู้วิจัยใช้สื่อที่ไม่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย อันเป็นสื่อการสอนที่แตกต่างจากสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยดังกล่าวข้างต้น มาสอนนิสัยทางสังคมให้แก่นักเรียน ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าผลที่นักเรียนทั้งสองกลุ่มได้รับทางด้านเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยน่าจะแตกต่างกัน สื่อการสอนใดจะสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยดีกว่านั้นเป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาตามแนวเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนิสัยทางสังคมของเด็กก่อนวัยเรียนที่ครูสอนโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยและที่ครูสอนโดยใช้สื่อที่ไม่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยไม่มีความแตกต่างกัน แต่เจตคติต่อวัฒนธรรมไทยของเด็กก่อนวัยเรียนที่ครูสอนโดยสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยและที่ครูสอนโดยใช้สื่อที่ไม่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยมีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ปีการศึกษา 2527 ของโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ และโรงเรียนประถมทวิธาภิเศก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน รวม 40 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบวัดเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย และแบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับนิสัยทางสังคม 8 เรื่อง คือ

- 2.1 สัมมาคารวะและมารยาทที่งดงาม
- 2.2 ความอดทนอดกลั้น
- 2.3 ความมีระเบียบวินัยในตนเอง
- 2.4 ความซื่อสัตย์ ไม่ทุจริตและไม่ลักขโมย
- 2.5 ความเมตตากรุณา
- 2.6 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละและแบ่งปัน
- 2.7 ความขยันหมั่นเพียร
- 2.8 ความรับผิดชอบ

3. สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการทดลองสอนนั้น เลือกเฉพาะเพลงกล่อมเด็กและเพลงไทย นิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก การละเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้าน คำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ คำพังเพย สุภาษิต กาพย์ กลอน ภาพคำขำดี ภาพพุทธประวัติ ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนัง หรือภาพชีวิตไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและภาพยนตร์นิยามประเพณีไทยพร้อมด้วยหุ่น ที่สามารถฝึกและส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีทางสังคม ตามข้อหวั่นิสัยทางสังคมดังกล่าวแล้วในข้อ 2. ของเด็กก่อนวัยเรียน โดยนำสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและจัดแนวประสงค์ให้กับเด็กก่อนวัยเรียนเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย

1. วิธีการและขั้นตอนของการทดลองสอนนิสัยทางสังคมโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยเพื่อสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยแก่เด็กก่อนวัยเรียน ที่ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อการวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีการและขั้นตอนที่นำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับแนวการจัดประสบการณ์

ชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยถือว่า
วิธีการและขั้นตอนที่ใช้ในการวิจัยนี้สอดคล้องกับหลักของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อ
สร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยในระดับเด็กก่อนวัยเรียน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยของนักเรียนเป็นสิ่งที่
วัดได้ด้วยแบบทดสอบและแบบวัด

3. การทดลองสอนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามแผนการสอนกลุ่มละ 8 แผน
ผู้วิจัยได้สอนอย่างเต็มความสามารถทั้ง 2 กลุ่ม

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

สื่อศิลปวัฒนธรรมไทย หมายถึง วิธีการ เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่แสดงออก
และปรากฏความงามทางศิลปวัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ เช่น ภาษา วรรณคดี ดนตรี งาน
ฝีมือและงานช่าง ชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของคนไทย ซึ่งผู้วิจัย
เลือกมาใช้เป็นสื่อการสอน ในการทดลองสอนกลุ่มตัวอย่างประเภทมี 6 ประเภท คือ

1. เพลงกล่อมเด็กและเพลงไทย
2. นิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก
3. การละเล่นและของเล่นไทยพื้นบ้าน
4. คำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ คำพังเพย สุภาษิต ภาพยนตร์ กลอน
5. ภาพทศชาติ ภาพพุทธประวัติ ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนังหรือภาพชีวิต
ไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและภาพขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

6. หุ่น

เพลงกล่อมเด็ก หมายถึง เพลงที่ชาวบ้านใช้กล่อมเด็กในสมัยก่อน เป็นคำคล้องจอง
ที่ใช้คำธรรมดาสบายใจ แสดงถึงความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อเด็ก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคมทั่วไป

เพลงไทย หมายถึง เพลงที่มีเนื้อร้องและทำนองเพลงไทยเดิม หรือเพลงที่แต่ง
เนื้อร้องใหม่แต่มีทำนองเพลงแบบไทย

นิทานพื้นบ้าน หมายถึง นิทานชาวบ้าน หรือเรื่องราวที่ชาวบ้านเล่าเรื่องสืบทอด
กันมาเป็นเวลายาวนาน และเป็น เรื่องที่เกี่ยวกับธรรมชาติในท้องถิ่น และวิธีการดำรงชีวิต
ของไทย

นิทานชาดก หมายถึง เรื่องราวที่เล่ากันมาในสมัยก่อนอันเป็นคำสอนที่เล่าเป็นนิทานล่องใจ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยกเป็นอุทาหรณ์สอนศีลธรรม ความประพฤตินอกคำดีของพระพุทธเจ้า เช่น เรื่องพระเตมีย์ พระสุวรรณสาม พระเวฬุวัน เป็นต้น

การละเล่นพื้นบ้าน หมายถึง การละเล่นในชีวิตประจำวันของเด็กไทยสมัยก่อน เช่น โพงพาง รี่รย้าวลาร งูกินหาง

ของเล่นไทยพื้นบ้าน หมายถึง ของเล่นที่เด็กไทยและพ่อแม่ของเด็กไทยได้ประดิษฐ์ขึ้นจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นและจากสิ่งแวดล้อม นำมาเล่นตามวิธีเล่นที่ฝึกฝนสืบทอดกันมา

คำคล้องจองจากมูลบทบรรพกิจ หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียงโดยมีสัมผัสคล้องจองที่ผู้วิจัยตัดตอนมาจากหนังสือมูลบทบรรพกิจ เพื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเล่น

สุภาสิต หมายถึง คำพูดมีคติ

คำพังเพย หมายถึง คำพูดกลาง ๆ ที่กล่าวไว้ให้ตีความเข้ากับเรื่อง

กลอน กาพย์ หมายถึง คำร้อยกรองหรือคำประพันธ์ทุกชนิดที่มีลักษณะสัมผัสว่า "บทกลอน"

ภาพทศชาติ หมายถึง ภาพที่แสดงเรื่องราวของการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้าในชาติต่าง ๆ ก่อนที่จะเกิดเป็นพระพุทธเจ้า

ภาพพุทธประวัติ หมายถึง ภาพที่แสดงประวัติของพระพุทธเจ้า

ภาพชีวิตไทยในจิตรกรรมฝาผนังหรือภาพชีวิตไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น หมายถึง ภาพที่แสดงความเป็นอยู่ เครื่องแต่งกาย การแสดงและการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ ของคนไทยในสมัยก่อนมักเป็นภาพที่เขียนหรือวาดไว้สวยงามตามฝาผนังโบสถ์หรือกำแพงวัด ฯลฯ

ภาพยนตร์ประเพณีประเทศไทย หมายถึง ภาพวาด ภาพเขียน ภาพถ่าย ที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เช่น กีฬามวยไทย การแต่งกายแบบไทย ฉากหลังเป็นธรรมชาติและภูมิทัศน์ไทย

หุ่น หมายถึง รูปจำลองจากคนหรือสัตว์คล้ายตุ๊กตา ที่มีกลไกสามารถเคลื่อนไหวได้ด้วยการเขี่ยหรือการชัก ใช้แสดงเป็นเรื่องราวได้ โดยการวาดหรือประดิษฐ์ ตกแต่งรูปร่างหน้าตาเป็นไปตามแบบไทย

นิสัยทางสังคม หมายถึง ลักษณะนิสัยที่ดีที่ควรปลูกฝังให้นักเรียนแสดงความประพฤติ และปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สัมมาคารวะและมารยาทที่งดงาม ความอดทน อดกลั้น และการรอคอย ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ไม่พูดปด และไม่ลือลวง ความเมตตากรุณา ความยั้งหมั่นเพียร ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละและแบ่งปัน ความช่วยเหลือและตอบแทนผู้มีบุญคุณ ความรับผิดชอบ

เจตคติต่อวัฒนธรรมไทย หมายถึง ท่าที ความรู้สึก หรือความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อวัฒนธรรมไทย แล้วแสดงออกมาในรูปของความชอบ ฟังพอใจหรือไม่ชอบ ไม่ฟังพอใจ

เด็กก่อนวัยเรียน หมายถึง เด็กที่ยังมีอายุไม่ถึงเกณฑ์ การศึกษาภาคบังคับ มีอายุระหว่าง 4-6 ปี ที่เรียนอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ปีการศึกษา 2527 ในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากแนวการจัดประสบการณ์เด็กในระดับอนุบาล คู่มือ การสอน เอกสาร และงานวิจัย ที่เกี่ยวกับเด็กก่อนวัยเรียน นิสัยทางสังคม การสอน เจตคติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง คือ
 - 2.1 แผนการสอนนิสัยทางสังคม โดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย 8 แผน
 - 2.2 แผนการสอนนิสัยทางสังคมโดยใช้สื่อที่ไม่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย 8 แผน
 - 2.3 แบบวัดเจตคติต่อวัฒนธรรมไทย โดยได้แนวคิดการสร้างแบบวัดเจตคติ จาก ดร.โกวิท ประวาลพุกษ์
 - 2.4 แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน โดยอาจารย์ประจำชั้น โดยได้ศึกษาแนวคิดการสร้างแบบสอบวัดและแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนจากงานวิจัยของ วรณา สุทธิวิจิตรและพรณี สุวัตถ์ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเด็กก่อนวัยเรียน
3. การเลือกตัวอย่างประชากร ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ และโรงเรียนประถมทวิธาภิเศก สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2527 จำนวนโรงเรียนละ 1 ห้องเรียน รวมเป็น 2 ห้องเรียน ห้องละ 20 คน รวมเป็นนักเรียนทั้งสิ้น 40 คน ซึ่งโรงเรียนทั้งสองนี้มีนักเรียนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 อย่างละ 1 ห้องเท่านั้น จึงเป็นการเลือกตัวอย่าง

ประชากรโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคำนึงถึงกลุ่มนักเรียนที่มีอายุในช่วง 4-6 ปีเช่นเดียวกัน

4. ผู้วิจัยทำการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางเรียนและเจตคติต่อวัฒนธรรมไทย กลุ่มตัวอย่างประชากรก่อนผู้วิจัยทดลองสอน และหลังจากการทดลองสอนได้เสร็จสิ้นลง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ให้ครูประจำชั้นทำแบบสอบถามความรู้สึกรู้สึกต่อการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน หลังจากการสอนได้เสร็จสิ้นลง

5. รวบรวมและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ความจำกัดของการวิจัย

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย อาจเกิดขึ้นได้จากสาเหตุต่อไปนี้

เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการทดลองสอนนิสิตทางสังคมโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยแต่เพียงผู้เดียวต่อนักเรียนทั้งชั้นเป็นเวลา 4 สัปดาห์ การสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทย ซึ่งผู้วิจัยได้พยายามอย่างเต็มความสามารถแล้วอาจปรากฏผลไม่เด่นชัด อันเนื่องมาจากระยะเวลาจำกัดของการวิจัย ซึ่งถ้าได้มีการสอนต่อเนื่องกันตลอดปีและต่อเนื่องกันไปทุกชั้นเรียน อาจปรากฏผลชัดเจนขึ้น

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามแบบวิถีวัฒนธรรมไทย และนำมาปรับปรุงใช้ในการเรียนการสอนในการสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทย พร้อมทั้งการปรับตัวในชั้นเด็กเล็กได้
2. เป็นแนวทางในการปรับปรุงการนำสื่อและกิจกรรมแบบวิถีวัฒนธรรมไทยมาใช้ในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางให้ครูนำการสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้สื่อศิลปวัฒนธรรมไทยไปสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยในชั้นเรียนอื่น ๆ ได้